

Osataanko matkailussa hyödyntää luonnon liiketoimintapotentiaalia?

Maaseudulla puhdas luonto on matkailuliiketoiminnan merkittävä resurssi. Luonnon hyvinvointivaikutukset, vesistöt ja luonnontuotteet korostuvat nousevina teemoina maassamme. Hiljaisuus ja luonnonilmiöt vetävät kansainvälisiä matkailijoita yhä enemmän Suomeen. Matkailijalle pelkkä vetovoimainen luonto ei kuitenkaan riitä, vaan hän kokee matkailukohteen kokonaisuutena. Kohde ei kilpaile ainoastaan monimuotoisella luonnollaan, vaan matkailija kiinnittää huomionsa sen kokonaisvaltaiseen tarjontaan. Luontoon liittyvät tuotteet ja palvelut olisikin nähtävä laajemmin kaupalliseksi liiketoiminta-alueeksi, eikä vain ilmaisiksi, itsestään selviksi hyödyiksi.

Merkittäväksi aiheeksi maassamme nouseekin juuri se, miten luonnosta tehdään matkailuliiketoimintaa ja miten matkailijalle tuotetaan kokonaisvaltainen kokemus. Tätä tavoitetta edistämään vuonna 2014 laadittiin luontomatkailun kehittämisstrategia (*Visit Finland*, 2014), joka luo suunta-aviivat kesäajan luontomatkailun ja erityisesti luontoaktiviteettimatkailun kehittämiselle valtakunnallisella ja aluetasolla. Strategia linjasi Suomen luontomatkailun missioksi tuottaa kestäväällä tavalla hyvinvointia kaikille Suomen alueille.

Strategian mukaan etusijalla luontomatkailun kehittämisessä ovat vähähiilisyttä tavoittelevat tuotteet mailla ja vesillä, kuten pyöräily, vaellus, melonta ja kalastus. Lisäksi panostetaan elämyksiin, kuten eläinten ja luonnonmaiseman katseluun ja kuvaukseen. Strategiassa määritettiin myös Suomen luontomatkailun ydinviesti, joka on: *Finnish nature – 24/7 easy access to the last wilderness of Europe*. Tuotetarjonnan tulisi tällöin olla helposti löydettävää, helposti saavutettavaa, helposti ostettavaa sekä helposti kulutettavaa. (Visit Finland 2014.)

Tässä puheenvuorossa tarkastelen luonnon liiketoimintapotentiaalin matkailullista hyödyntämistä Suomessa käyttäen esimerkkinä Satakunnan maakuntaa. Pohdin, tuottaako luontomatkailu kestäväällä tavalla hyvinvointia maakunnissa kuten valtakunnallisen kehittämisstrategian missiona on. Miten luonnon liiketoimintapotentiaalin hyödyntäminen matkailussa näyttäytyy käytännössä?

Puheenvuorossa esitettävät näkökulmat perustuvat Satakunnan luontomatkailuohjelman 2025 sisällön laatimiseksi vuonna 2016 kerättyyn aineistoon. Uusi luontomatkailuohjelma määrittää maakunnan luontomatkailun kehittämisteemat sekä tavoitteet ja toimenpiteet, joiden kautta

luontomatkailua kehitetään elinkeinona. Ohjelma keskittyy näin ollen luonnon liiketoimintapotentiaalin kestäväan matkailulliseen hyödyntämiseen. Ohjelma tarkentaa valtakunnallista kesän luontoaktiiviteettien kehittämisstrategiaa 2015–2018 Satakunnan osalta, palvelee valtakunnallisten luontomatkailun kehittämistoimenpiteiden jalkauttamista maakuntaan sekä lukuisia paikallisia luontomatkailun kehittämistoimia maakunnan eri osissa.

Loistavat luonnonresurssit, missä tuotteet?

Erilaisia luontotyyppikokonaisuuksia tarjoava luonto matkailun resurssina on Satakunnan ehdoton vahvuus. Maakunnassa on runsaasti erityyppisiä vetovoimaisia vesistöjä, metsä- ja harjualueita sekä soita. Kohteet sijaitsevat lähekkäin ja mahdollistavat laajasti ei-motorisoidujen aktiiviteettien harrastamisen. Maakunnassa sijaitsee monia valtakunnallisesti ja kansainvälisestikin merkittäviä luontokohteita ja kansallispuistoja, joilla on erottuva profiili. Satakunnan luontomatkailun potentiaalisia tuotteita ovat erityisesti elämyskelliset vesistöihin ja lintumatkailuun liittyvät aktiiviteetit. Esimerkiksi kalastusta ja melontaa voi harrastaa maakunnan monissa järvissä, joissa ja merialueella. Maakunnassa sijaitsee kansainvälisesti arvokkaita lintukohteita. Lisäksi geologia kuten maankohoaminen, suot ja harjut, luonnon ja kulttuurin yhdistäminen sekä luonnon hyvinvointivaikutukset metsässä ja vesistöissä tarjoavat tuotteistukselle monia mahdollisuuksia maakunnassa. Luontoympäristö on rikas olemassa olevien vetovoimatekijöiden ja resurssien näkökulmasta.

Maakunnassa on runsaasti erittäin vetovoimaisia ideoita tuotekehityksen perustaksi. Suurin kehityskohde luontomatkailussa on kuitenkin se, että tuotteiden käytännön toteutus ontuu. Maakunnan luonnon vahvuudet ja liiketoimintapotentiaali tunnustetaan, mutta näitä ei ole hyödynnetty riittävästi. Erilaisille aktiiviteeteille on myös lisääntyvää kysyntää, mutta laadukkaiden, tietyille kohderyhmille kohdennettujen kaupallisten tuotteiden määrä voisi olla suurempi. Tällä

hetkellä maakuntaan kohdistuva luontomatkailun kysyntä ja tarjonta eivät siten välttämättä kohtaa toisiaan, eikä luontomatkailun mahdollisia positiivisia vaikutuksia paikalliseen talouteen ole hyödynnetty täysimääräisesti.

Suurena haasteena luontomatkailun kehittymisessä elinkeinona on Satakunnassa toimivien yrittäjien ja varsinkin heidän resurssiensa vähäinen määrä. Maakunnasta löytyy luontomatkailussa niin sanottuja kärkiyrityksiä, mutta monet yrittäjät toimivat osa-aikaisesti, ja yrittäminen on usein harrastus. Sivutoimisesti toimiva yrittäjä ei välttämättä pysty vastaamaan matkailijoiden kysyntään.

Maakunnan luontomatkailutuotteista puuttuu usein myös vetovoimainen ja uniikki sisältö, jonka vuoksi matkailija tulisi juuri Satakuntaan ja josta hän olisi valmis maksamaan. Teemoitettuja maakunnan luonnon erityispiirteisiin pohjautuvia tuotteita tarvitaan enemmän. Maakunnassa on pulaa asiantuntevista luonto-oppaista ja tarve opastetuille tuotteille, joiden kautta matkailija oppii luonnosta. Nämä olisivat olennaisia matkailijan luonnon tietämyksen lisäämiseksi. Tuotteita ei ole myöskään erilaistettu riittävästi erilaisten luontomatkailijoiden tarpeet huomioiden.

Näkymätön elinkeino

Luontomatkailun kehittämisen haasteet kulmineoivat Satakunnassa erityisesti siihen, ettei maakunnassa ole ollut koko maakunnan matkailun tuotekehityksestä, myynnistä ja markkinoinnista vastaavaa liiketoimintavetoista matkakohteen johtamisesta vastuussa olevaa organisaatiota (DMO). Satakunnassa ei myöskään ole aikaisemmin ollut koko maakunnan tasolla yhteistä tavoitteenasettelua luontomatkailun kehittämiseksi. Luontomatkailua ei ole edistetty eikä sen kehittämistä johdettu kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti elinkeinoiltaan teollisuusvetoisessa maakunnassa, vaan toteutetut toimet ovat olleet pirstaleisia. Paikallista kehittämistyötä on tehty paljon, mutta toimenpiteet ovat jääneet sirpaleiksi, kun maakunnallinen kokoava ja toimintaa tukeva toimija on puuttunut.

Koska Satakunnan luontomatkailun markkinointi, myynti ja tiedottaminen eivät ole olleet

Kuvakaappaus verkkosivulta www.outdoorsatakunta.fi. Kuvankäsittely Petja Kauppi.

tavoitteellisesti johdettuja, luontomatkailun keskeiset haasteet markkinoinnissa liittyvät juuri hajanaiseen ja vaikeasti löydettävään tietoon sekä maakunnan näkymättömyyteen ja heikkoon tunnettuuteen luontomatkailukohteena. Luontomatkailutuotteet ovat heikosti ostettavissa erilaisissa myyntikanavissa, eivätkä olemassa olevat tuotteet saa riittävästi näkyvyyttä. Luontomatkailua tukeva materiaali kuten kartat, esitteet ja oppaat ovat osittain puutteellista eikä kieliversioita ole riittävästi. Näistä syistä johtuen myös matkailijoiden on hankala löytää yksittäisten yrittäjien olemassa olevia tuotteita.

Luontokokemus luodaan yhdessä

Matkailutuotteita maakunnan luontokohteissa tuottavien yrittäjien verkostoituminen nähdään avaintekijäksi, jotta matkailijoille voidaan tarjota mahdollisuuksia luontoelämyksiin. Aktiviteettitarjonnan lisäksi luontokohteissa sijaitsevien majoitusyrittäjien ja majoituskapasiteetin määrää pidetään merkittävänä tekijänä. Varsinkin isot majoitusyritykset käsitetään potentiaalisiksi tuotteistamisen, markkinoinnin ja myynnin vetureiksi maakunnan luontokohteissa. Nyt luonto pitäisi yhdistää majoitustuotteeseen ja luoda toimijoiden kesken yhteispaketteja, jotka kattavat

luontomatkailijan koko palveluketjun. Lisäksi majoitusyrittäjät voisivat myydä valmiita päiväretkipaketteja lähiluontoon ja heillä voisi olla jaossa viikko-ohjelmia, joissa on kuvattuna lähistöllä tarjottavat omatoimiset ja kaupalliset aktiviteetit. Tämä toisi lisäarvoa myös majoitusyrittäjien toimintaan, jolloin he saavuttaisivat asiakkaikseen tehokkaammin myös luontomatkailijoita.

Luontomatkailun kehittämisen kokonaisvaltaisena kokonaisuutena tekee haasteelliseksi myös se, että luontokohteissa toimivat majoitusyrittäjät eivät välttämättä ymmärrä ympäröivän luontoympäristön piirteitä ja sen mahdollistamia luontokokemuksia. Luontokohteissa toimivat majoitusyrittäjät myyvät pääasiassa ”neljää seinää”, eivätkä ymmärrä tuoda esille ympäröivän luonnon aktiviteettimahdollisuuksia luontomatkailijalle. Taloudellisesti kestävä luontomatkailun edistämiseksi Satakunnassa olisi olennaista tehdä yhteistyötä majoitusyrittäjien kanssa, lisätä heidän tietoaan ympäröivän luonnon ainutlaatuisuudesta ja liiketoimintamahdollisuuksista luonnossa.

Lisäksi alueen luonnon tunteissa paikallisissa toimijoissa on suuri potentiaali luontomatkailuun sisältöä kehitettäessä. Paikallisten kylä-, ympäristö-, melonta- tai lintutieteellisten yhdistysten kautta voisi olla mahdollista löytää lisää toimijoita luontomatkailuun ja lisätä tuloja sekä työllisyyttä.

Jo tällä hetkellä monet paikalliset yhdistykset järjestävät maakunnan asukkaille muun muassa päiväretkiä lähiympäristön luontoon tutustumiseksi, ja heihin kohdistuu myös kaupallista kysyntää varsinaisten kaupallisten toimijoiden puuttuessa. Paikallisten luonto-osaajien rohkaisu mukaan toimintaan nähdään siten tärkeäksi.

Samat vahvuudet ja haasteet kautta linjan

Satakunnan luontomatkailuohjelmassa 2025 esiin nousevat vahvuudet ja haasteet ovat luonteeltaan samanlaisia kuin valtakunnan tasolla. Valtakunnallisiksi luontomatkailun kehittämisen vahvuuksiksi nähdään aktiviteettimarkkinoiden potentiaali, riittävä pohja tuotekehitykseen, markkinoinnin valinnat sekä uudet yhteistyökuviot. Valtakunnallisen strategian mukaan tuotteiden markkinoille tuomiseen liittyy suuriakin haasteita, jotka vaikeuttavat taloudellisesti kestävä luontomatkailun kehitystä. Tuotetarjonta on vähäistä, tuotteistetujen luontomatkkojen ja -reittien myyjät ja pake-toijat puuttuvat. Tieto palveluista ja reiteistä on hajallaan ja vaikeasti löydettävissä. (*Visit Finland* 2014.)

Satakunnassakin luontomatkailutuotteille on havaittu olevan lisääntyvää kysyntää, johon kuitenkin tällä hetkellä ei pystytä täysin vastaamaan. Loistavat luonnon resurssit tuotekehitykseen ovat kuitenkin olemassa, ja erityyppisiä potentiaalisia toimijoita ja kumppanuuksia tuotteiden toteuttamiseksi sekä myynnin ja markkinoinnin vetureiksi on tunnistettu. Lisäksi maakunnan luontokohteissa toimii paikallisia verkostoja ja maakunnan luontokohteet kokoava tiedottaminen on aloitettu. Tällä hetkellä

Satakunta ei kuitenkaan luontomatkailukohteena kykene tuottamaan riittävästi kokonaisvaltaisia, erilaisille kohderyhmille ja koordinoituja tuotteita, joista viestittäisiin keskitetysti. Lisäksi matkailijan on hankala löytää tietoa maakunnasta luontomatkailukohteena ja siihen liittyvistä tuotteista. Näiden tulosten valossa voidaankin todeta, että vielä tällä hetkellä luontomatkailu ei tuota maakunnissa kestäväällä tavalla hyvinvointia siinä laajuudessa kuin se olisi mahdollista.

Valtakunnallisen ja maakunnallisen tason lisäksi samat kehittämishaasteet toistuvat myös paikallisessa luontomatkailun kehittämisessä Satakunnan eri osissa. Tälläkin hetkellä paikallisissa strategioissa luonto nähdään alueiden vahvuutena. Samalla strategioissa todetaan, että paikallisesti luontomatkailussa on runsaasti ammennettavaa ja kasvupotentiaalia, mutta elinkeinomahdollisuuksia ei ole vielä hyödynnetty riittävästi. Tästä voidaan päätellä, että luontomatkailukohteiden kilpailukyvyyn kehittäminen taloudellisesti kestävä matkailun näkökulmasta kohtaa samoja kehittämishaasteita kaikilla tasoilla: valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti.

Lähteet

- Satakunnan luontomatkailuohjelma 2025. Satakunnan ammattikorkeakoulu, Pori. Saatavissa: <http://www.satakuntaliitto.fi/sites/satakuntaliitto.fi/files/tiedostot/Aluekehitys/Matkailu/outdoors-satakunta-luontomatkailuohjelma-2016-vedos5.pdf>. Viitattu 2.1.2017.
- Visit Finland 2014. Valtakunnallinen kesän luontoaktiviteettien kehittämisstrategia 2015–2018. Saatavissa: <http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2015/01/Kes%C3%A4n-luontoaktiviteettien-kehitt%C3%A4misstrategia2015-2018-copy.pdf?dl>. Viitattu 2.1.2017.